

NAZİ ALMANYA’SI KARŞITI SOVYET PROPAGANDASINDA ÇOCUKLARIN KULLANIMI

 Abdülhakim Bahadır DARI^a

Öz

1939’da Sovyetler Birliği, Alman-Sovyet Saldırmazlık Paktı’nı imzalayarak Nazi Almanya’sıyla ilişkilerini düzenlemiş, ancak kısa bir süre sonra Polonya’nın işgaliyle savaşa dâhil olmuştur. Almanya’nın Sovyetler Birliği’ne ani bir saldırısıyla 1941’de savaş başlamış, Sovyetler Birliği Batı sınırlarında toprak kaybı yaşamış ve Nazi orduları Moskova’ya kadar ilerlemiştir. Sovyetler Birliği, halkı Alman işgaline karşı motive etmek için etkin bir propaganda stratejisi izlemiştir. Propagandada hüznün, mizah, korku ve öfke unsurları kullanılmış, çocuklar ise bu görsellerde ön plana çıkarılmıştır. Analizler, Sovyet propaganda görsellerinde Nazi Almanya’nın çocuklara zarar verdiği ve Sovyet halkının birlik olması gerektiği mesajının verildiğini göstermektedir. Bu propaganda, Nazi işgaline karşı halkı harekete geçirmeyi amaçlamıştır. İkinci Dünya Savaşı’nda Sovyet propagandasında, Nazi Almanya’sına karşı çocukların nasıl öne çıkarıldığını belirlemek açısından bu çalışma önemlidir. Bu kapsamda Sovyetler Birliği tarafından gerçekleştirilen Nazi Almanya’sı karşıtı propaganda faaliyetlerinde mizah, hüznün, korku ve öfke çekicilikleri kullanılmıştır. Sovyetler Birliği’nin hüznün çekiciliğinden yararlandığı kimi propaganda görsellerinden de çocuklar ön plana çıkarılmıştır. Çalışmada İkinci Dünya Savaşı’nda Sovyetler Birliği’nin hüznün çekiciliği bağlamında çocukları ön plana çıkardığı görsellerde propaganda boyutunda ne tür mesajların verildiğinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla çalışma kapsamında konuya ilişkin görseller, hüznün çekiciliği boyutunda Louis Hjelmslev’in semiyoloji modeli üzerinden analiz edilmiştir. Çalışmada elde edilen bulgular ışığında propaganda görsellerinde Nazi Almanya’sının çocukların mağdur olmasına yol açtığı mesajının verildiği tespit edilmiştir. Bu kapsamda da propaganda görselleri üzerinden Nazi Almanya’sının üzerine sert bir şekilde gidilerek, Nazi Almanya’sının işgalinin sonlandırılması için Sovyetler Birliği halkının seferber edilmeye çalışıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların yaşadığı acılar hüznün çekiciliğiyle vurgulanarak Almanlara karşı nefret söylemi güçlendirilmiştir. Bu şekilde Sovyet halkı, Nazi işgaline karşı birlik olmaya yönlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Rusya tarihi, Sovyetler Birliği, Nazi Almanya’sı, İkinci Dünya Savaşı, propaganda, hüznün çekiciliği.

^a Doç. Dr., Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi İletişim Fakültesi/ Yalova Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, abahadir.dari@manas.edu.kg; aldulhakim.dari@yalova.edu.tr

THE USE OF CHILDREN IN SOVIET PROPAGANDA AGAINST NAZI GERMANY

Abstract

In 1939, the Soviet Union signed the Molotov-Ribbentrop Pact with Nazi Germany, regulating their relations, but shortly after, it became involved in the war with the occupation of Poland. The sudden German attack in 1941 initiated the war, resulting in territorial losses for the Soviet Union and the advancement of Nazi forces towards Moscow. To motivate against the German occupation, the Soviet Union implemented an effective propaganda strategy, utilizing elements of sadness, humor, fear, and anger, with children prominently featured in these visuals. In this context, humor, sorrow, fear and anger appeals were used in the propaganda activities against Nazi Germany carried out by the Soviet Union. Children were also featured in some of the propaganda visuals, in which the Soviet Union benefited from the sorrow appeal. In the study, it was aimed to determine what kind of messages were given in the propaganda dimension in the images in which the Soviet Union brought children to the forefront in the context of the sorrow appeal of the Second World War. For this purpose, within the scope of the study, the images related to the subject were analyzed through Louis Hjelmslev's Sign Model in the dimension of sorrow appeal. In the light of the findings obtained in the study, it was determined that the message that Nazi Germany caused children to be suffered was given in the propaganda images. In this context, it was concluded that the people of the Soviet Union were sought to be mobilized in order to end the occupation of Nazi Germany by harshly attacking Nazi Germany through the propaganda images.

Keywords: Russian history, Soviet Union, Nazi Germany, Second World War, propaganda, sorrow appeal.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ОБРАЗА ДЕТЕЙ В СОВЕТСКОЙ НАГЛЯДНОЙ АГИТАЦИИ ПРОТИВ НАЦИСТСКОЙ ГЕРМАНИИ

Аннотация

В 1939 году Советский Союз подписал с Германией пакт о ненападении (пакт Молотова-Риббентропа). Вскоре после этого страна была вовлечена в события, связанные с немецкой оккупацией части территории Польши. Внезапное нападение Германии в 1941 году положило начало войне, приведшей к территориальным потерям Советского Союза и продвижению нацистских войск к Москве. Народу необходимо было единство. В статье рассматривается эффективная пропагандистская стратегия, которую избрал Советский Союз, с использованием воздействием на эмоции печали, юмора, страха и гнева. Анализ показывает, что в советской наглядной агитации содержалось сообщение о том, что жертвой нацистской Германии становились дети. Пропаганда против оккупантов была направлена на мобилизацию населения, и заметное место в агитационных изображениях занимали детские образы в контексте скорбного вызова Второй мировой войны. В рамках исследования образцы наглядной агитации были проанализированы с помощью модели знаков Луи Ельмслева.

Ключевые слова: Российская история, Советский Союз, нацистская Германия, Вторая мировая война, пропаганда, скорбный вызов.

Giriş

İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyetler Birliği, Nazi Almanya'sına karşı Sovyet halkının topyekûn bir mücadele içerisine girebilmesi için kapsamlı bir propaganda faaliyeti gerçekleştirmiştir. Çeşitli içeriklerde propaganda posterleri hazırlatılarak, Sovyet kamuoyunda Nazi Almanya'sına karşı olumsuz bir algının oluşturulması amaçlanmıştır. Bu kapsamda hazırlatılan propaganda posterlerinin bir kısmında da çocuklara yer verilerek, Nazi Almanya'sına karşı Sovyet halkının kararlı bir mücadele içerisinde olmasına çalışılmıştır.

Çalışmada Sovyet propagandasında Nazi Almanya'sı karşıtı çocukların kullanıldığı propaganda posterlerinde Sovyet halkına ne tür mesajların verildiğinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla konuya ilişkin propaganda posterlerinde görsel ve yazılı içerikler çalışma kapsamında incelenmiştir. Çalışmada çeşitli bulgulara ulaşılmış, bu bulgular üzerinden de aşağıdaki soruların yanıtlanmasına çalışılmıştır:

- Sovyet propagandasında Nazi Almanya'sı karşıtı çocukların kullanıldığı propaganda posterlerinde Almanlara yönelik ne tür suçlamalara yer verilmiştir?
- Sovyet propagandasında Nazi Almanya'sı karşıtı çocukların kullanıldığı propaganda posterlerinde hangi duygu çekiciliğinden yararlanılmıştır?

Çalışmada Sovyetler Birliği'nin Almanya'yı konu alan 39 posterine ulaşılmıştır.¹ Ulaşılan posterler içerisinden amaçlı örneklem metodu kullanılarak, Sovyet propagandasında Nazi Almanya'sı karşıtı çocukların kullanıldığı sekiz propaganda posterini çalışmanın örnekleme olarak belirlenmiştir. Çalışmada örneklem olarak belirlenen propaganda posterlerindeki görsel ve yazılı içeriklerin kapsamlı olarak ele alınabilmesi için Louis Hjelmslev'in Semiyoloji Modeli'nden yararlanılmıştır. Bu modelden yararlanılarak göstergelerin hem düz hem de yan anlamlarının ortaya konulmasına çalışılmıştır. Modelde anlatımın tözü, anlatımın biçimi, içeriğin tözü ve içeriğin biçimi olmak üzere dört kısım bulunmaktadır. Anlatımın tözü, mesaj oluşturulurken kullanılan göstergeleri, anlatımın biçimi, bu göstergelerin mesaj oluşturulurken kullanımını; içeriğin tözü, bu göstergelerin anlamlarını ve içeriğin biçimi de bu göstergelerle oluşturulan mesajı ifade etmektedir.² Çalışmada örneklem olarak belirlenen sekiz propaganda posterini sırasıyla modeldeki anlatımın tözü, anlatımın biçimi, içeriğin tözü ve içeriğin biçimi üzerinden analiz edilmiştir.

Çalışma, ikinci Dünya Savaşı'nda Sovyet propagandasında, Nazi Almanya'sına karşı çocukların nasıl öne çıkarıldığını belirlemek açısından bu çalışma önemlidir. Bu açıdan çalışmanın, İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyet propagandası üzerine çalışan araştırmacıların yararlanabileceği bir kaynak olması amaçlanmıştır.

1) Nazi Almanya'sı Karşıtı Sovyet Propagandası

Sovyetler Birliği, Nazi Almanya'sıyla 1939 tarihinde Alman-Sovyet Saldırmazlık

¹ Redavantgarde, "Sovyetler Birliği'nin Almanya'yı Konu Alan Propaganda Posterleri," erişim 12.05.2023, <http://redavantgarde.com/en/collection/show-collection/?themeld=9>

² Metin Işık ve diğerleri, "Birinci Dünya Savaşı'nda Amerikan Kütüphane Derneği'nin ABD Ordusuna Yönelik Hazırladığı Propaganda Posterleri Üzerine İnceleme," *Türk Kütüphaneciliği Dergisi* 35/2 (2021): 139.

Paktı'nı imzalamış, paktın imzalanmasından kısa bir süre sonra da Polonya, Sovyetler Birliği ve Nazi Almanyası'nın işgaline uğramıştır.³ Polonya'nın işgalinden sonra Nazi Almanyası, İngiltere ve Fransa'yla savaşa girerken, Sovyetler Birliği ise bir süre bu savaşın dışında kalmıştır. Buna karşılık 22 Haziran 1941 tarihinde Sovyetler Birliği, Alman ordularının ani bir saldırısına maruz kalmış ve Nazi Almanyası'na karşı topyekûn bir savaşa girişmiştir.⁴ Sovyetler Birliği, Nazi Almanyasıyla giriştiği savaşın başlarında Batı sınırlarında önemli bir toprak kaybına uğramış aynı zamanda da çok sayıda askerini kaybetmiştir. Bu dönemde Alman orduları, Sovyetler Birliği'ne karşı önemli başarılar elde ederek, Moskova'ya yakın bir mesafeye kadar ilerlemiştir.⁵ Sovyetler Birliği de Nazi Almanyası'na karşı etkin bir propaganda faaliyetine yönelerek, Sovyetler Birliği halkının Alman ordularına karşı kararlı bir şekilde mücadele etmesine çalışmıştır. Bu kapsamda İkinci Dünya Savaşı'nda çeşitli amaçlar için kullanılan propaganda posterlerinden, Nazi Almanyası karşıtı kamuoyu inşasında etkili bir şekilde yararlanmıştır.⁶

a) Birinci Propaganda Posterleri

Çalışma kapsamında analiz edilen birinci propaganda posterleri, 1942 yılına tarihlenmektedir. Propaganda posterinde "Baba, Almanları öldür!" yazısı bulunmaktadır.

Şekil 1: "Baba, Almanı Öldür!" Adlı Propaganda Posterleri, 1942⁷

Anlatımın tözünde propaganda posterinde çocuk, kadın, ev ve yangın yer almaktadır. Anlatımın biçiminde propaganda posterinde ön planda bir çocuk bulunmaktadır. Propaganda posterindeki çocuğun arkasında ise sırt üstü yatan bir kadın ve propaganda posterinin arka planında ise yanmakta olan evler yer almaktadır. İçeriğin tözünde propaganda posterinde yıkım ve katliam mesajı ön plana çıkmaktadır. İçeriğin biçiminde propaganda posterinde Alman askerlerinin işgal ettiği yerdeki bazı evleri

³ John Keegan, *İkinci Dünya Savaşı*, çev. Samet Öksüz (İstanbul: Say Yayınları, 2016), 49-50.

⁴ Serkan Kızılı & Tamer Kavuran, "İkinci Dünya Savaşı'nda Japonya Karşıtı ABD Propaganda Posterlerinin Korku Çekiciliği Bağlamında İncelenmesi," *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi* 1/3 (2019): 66.

⁵ Sadık Çalışkan, "Nazi Almanyası İşgali Altındaki Sırbistan'da Komünizm Karşıtı Kullanılan Propaganda Posterlerinin Göstergebilimsel Analizi," *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi* 5/9 (2020): 97-99.

⁶ Mehmet Ozan Gülada, "İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyetler Birliği'nin Casusluk Karşıtı Propagandasının Posterlerdeki Sunumu," *Medeniyet ve Toplum Dergisi* 3/1 (2019): 51.

⁷ Posterde bir çocuk, çocuğun arkasında sırt üstü yatan bir kadın ve arka planda yanan evler yer almaktadır. Redavantgarde, "Papa, kill Germans!" erişim 12.05.2023, <http://redavantgarde.com/en/collection/show-collection/885-papa-kill-germans-.html?themeld=9>

yaktığı ve sivil ölümüne yol açtığı algısı meydana gelmektedir. Özellikle yerde yatan kadının, muhtemelen propaganda posterinde yer alan çocuğun annesi olduğu ve savaşta çocuğun annesini kaybettiği mesajı verilmektedir. Propaganda posterinde ön plana çıkan çocuğun da bu durumdan mağdur olan bir çocuk olduğu anlatılmakta ve Sovyetler Birliği askerlerinin buna son vermesi istenmektedir.

Tablo 1: Birinci Propaganda Posterinin Analizi

Anlatımın Tözü	Çocuk, kadın, ev ve yangın
Anlatımın Biçimi	Ön planda bir çocuk, çocuğun arkasında sırt üstü yatan bir kadın ve arka planda yanan evler yer almaktadır.
İçeriğin Tözü	Yıkım ve katliam
İçeriğin Biçimi	Alman askerlerinin işgal ettikleri yerlerde sivillerin hedef alınması

b) İkinci Propaganda Posterleri

Çalışma kapsamında analiz edilen ikinci propaganda posterleri, 1942 yılına tarihlenmektedir. Propaganda posterinde "Kızıl Ordu Askeri Kurtar!" yazısı bulunmaktadır.

Şekil 2: "Kızıl Ordu Askeri, Kurtar!" Adlı Propaganda Posterleri, 1942⁸

Anlatımın tözünde propaganda posterinde kadın, gözü yaşlı bir çocuk ve üzerinde Nazi işareti bulunan süngülü bir silah yer almaktadır. Kadın ve çocuğa doğrultulmuş olan silahın süngü kısmında damlayan bir kırmızılık (muhtemelen kan) görülmektedir. Propaganda posterinde kendilerine doğrultulmuş silah karşısında silahı tutan kişiye doğru bakan korkuyla kadına sarılmış gözünden yaş akan bir çocuk ve çocuğa sarılmış bir kadın yer almaktadır. İçeriğin tözünde propaganda posterinde korku mesajı ön plana çıkmaktadır. İçeriğin biçiminde propaganda posterinde Alman askerlerinin işgali sürecinde kadın ve çocukları (sivilleri) hedef aldığı anlatılmaktadır. Bu şekilde propaganda posterinde kadın ve çocuğun yaşadığı korku/mağduriyet üzerinden Sovyet

⁸ Üzerlerine silah doğrultulmuş, korkuyla birbirine sarılmış kadın ve çocuk yer almaktadır. Redavantgarde, "Red Army Soldier, Save us!," erişim 12.05.2023, <http://redavantgarde.com/en/collection/show-collection/74-red-army-soldier-save-us-.html?themelId=9>

askerlerinin Alman askerlerine karşı harekete geçerek sivilleri kurtarması istenmektedir.

Tablo 2: İkinci Propaganda Posterinin Analizi

Anlatımın Tözü	Kadın, gözü yaşlı bir çocuk ve silah
Anlatımın Biçimi	Kadın ve çocuğun korkuyla birbirine sarılması
İçeriğin Tözü	Korku ve mağduriyet
İçeriğin Biçimi	Alman askerlerinin işgalinde kadın ve çocukların hedef alınması

c) Üçüncü Propaganda Posterini

Çalışma kapsamında analiz edilen üçüncü propaganda posterini, 1943 yılına tarihlenmektedir. Propaganda posterinde "Çocuklarımızın kanı ve gözyaşları için Almanlara ölüm!" yazısı bulunmaktadır.

Şekil 3: "Çocuklarımızın Kanı ve Gözyaşları İçin Almanlara Ölüm!" Adlı Propaganda Posterini, 1943⁹

Anlatımın tözünde propaganda posterinde çocuk ve sargı bezi yer almaktadır. Anlatımın biçiminde propaganda posterinde başında ve sağ kolunda sargılar olan gözünden yaşlar damlayan bir çocuk bulunmaktadır. Çocuğun başındaki sargıda kırmızı bir leke (muhtemelen kan lekesi) yer almaktadır. İçeriğin tözünde propaganda posterinde mağduriyet mesajı ön plana çıkmaktadır. İçeriğin biçiminde propaganda posterinde Alman askerlerinin işgali sürecinde bir çocuğun yaralandığı ve gözyaşı içerisinde olduğu anlatılmaktadır. Bu şekilde propaganda posterinde çocuğun yaşadığı mağduriyet üzerinden Sovyetler Birliği askerleri Alman askerlerine karşı harekete geçmeye çağrılmaktadır.

Tablo 3: Üçüncü Propaganda Posterinin Analizi

Anlatımın Tözü	Çocuk ve sargı bezi
Anlatımın Biçimi	Yaralanmış bir çocuğun gözünden yaş damlaması
İçeriğin Tözü	Korku ve mağduriyet
İçeriğin Biçimi	Alman askerlerinin işgalinde çocukların hedef alınması

⁹ Başında ve kolunda sargılar olan ağlayan bir çocuk yer almaktadır. Redavantgarde, "For the blood and tears of our children death to the Germans!" erişim 12.05.2023, <http://redavantgarde.com/en/collection/show-collection/1626-for-the-blood-and-tears-of-our-children-death-to-the-germans-.html?themeId=9>

d) Dördüncü Propaganda Posterleri

Çalışma kapsamında analiz edilen dördüncü propaganda posterleri, 1943 yılına tarihlenmektedir. Propaganda posterinde "Asker, bu çocukları açlıktan kurtar. Alman saldırganlarını yok et!" yazısı bulunmaktadır.

Şekil 4: "Asker, Bu Çocukları Açlıktan Kurtar. Alman Saldırganlarını Yok Et!" Adlı Propaganda Posterleri, 1943¹⁰

Anlatımın tözünde propaganda posterinde Alman askeri, çocuklar ve yiyecek yer almaktadır. Anlatımın biçiminde propaganda posterinin sol tarafında bir Alman askeri bir şey (muhtemelen ekmek) yemekte, sağ tarafında ise iki çocuk Alman askerine doğru bakmaktadır. İçeriğin tözünde propaganda posterinde açlık mesajı ön plana çıkmaktadır. İçeriğin biçiminde propaganda posterinde Alman askerlerinin işgal ettiği yerde çocukların aç kalmasına yol açtığı ileri sürülmektedir. Propaganda posterinde çocukların açlıktan kurtulması içinde Sovyet askerlerinin Alman askerlerine saldırması teşvik edilmektedir.

Tablo 4. Dördüncü Propaganda Posterinin Analizi

Anlatımın Tözü	Alman askeri çocuklar ve yiyecek
Anlatımın Biçimi	Askerin aç çocukların karşısında ekmek yemesi
İçeriğin Tözü	Açlık ve korku
İçeriğin Biçimi	Alman askerlerinin işgalince halkın ve çocukların açlık yaşaması

e) Beşinci Propaganda Posterleri

Çalışma kapsamında analiz edilen beşinci propaganda posterleri, 1943 yılına tarihlenmektedir. Propaganda posterinde "Alman Köpeklerinden İntikam!" ve "... Alman canavarları evinize ulaştı. Bütün eşyaları götürdüler. Eşiniz Nastya Galkin'i çocuklarıyla birlikte kovaladılar. Sokakta koştu ama sonra eşiniz Nastya bir Alman tarafından vurularak öldürüldü... En büyük Olya ve oğlunuz Vanya ağladılar ama Nastya onları bir

¹⁰ Elinde bir şey yiyen Alman askeri ve askere doğru bakan korkuyla birbirine sarılmış iki çocuk yer almaktadır. Redavantgarde, "Soldier, save these children from starvation. Exterminate the German aggressors!" erişim 12.05.2023, <http://redavantgarde.com/en/collection/show-collection/884-soldier-save-these-children-from-starvation-exterminate-the-german-aggressors-.html?themeId=9>

daha duymadı...” (Cepheadeki asker Galkin’e mektup) yazısı bulunmaktadır.

Şekil 5: “Alman Köpeklerinden İntikam!” Adlı Propaganda Poster, 1943¹¹

Anlatımın tözünde propaganda posterinde çocuk, kadın, öldürülen biri, iki asker ve bir ev yer almaktadır. Anlatımın biçiminde propaganda posterinde ön planda korkulu bir kadın ve kucağında gözü yaşlı bir çocuk bulunmaktadır. Propaganda posterindeki kadın ve çocuğun arkasında ise yüz üstü yerde yatan bir kişi ve bu kişinin başında iki Alman askeri bulunmaktadır. Alman askerlerinin ellerinde çuvallar (muhtemelen yağmaladıkları eşyalar) ve propaganda posterinin arka planında ise bir ev yer almaktadır. İçeriğin tözünde propaganda posterinde katliam, yağma ve kaçış mesajı ön plana çıkmaktadır. İçeriğin biçiminde propaganda posterinde Alman askerlerinin işgal ettiği yerlerdeki evleri yağmaladığı, kadınlarda dâhil olmak üzere sivillerin ölümüne yol açtığı ve insanların bu katliamdan kaçmaya çalıştığı algısı meydana gelmektedir. Özellikle yerde yatan kişinin, Alman askerleri tarafından öldürüldüğü ve kadının kucağında küçük çocukla birlikte korku içerisinde Alman askerlerinden kaçmaya çalıştığı mesajı verilmektedir. Propaganda posterinde ön plana çıkan kadın ve çocuğun Alman askerlerinin saldırılarından mağdur olan siviller olduğu anlatılmaktadır. Propaganda posterinde Sovyetler Birliği askerlerinin bu mağduriyete son vermesi, Alman askerlerinden intikam alması istenmektedir.

Tablo 5: Beşinci Propaganda Posterinin Analizi

Anlatımın Tözü	Askerler, kadın, çocuk ve ev
Anlatımın Biçimi	Kadın ve çocuğun korkuyla askerlerden kaçmaya çalışması
İçeriğin Tözü	Katliam, yağma, korku ve kaçış
İçeriğin Biçimi	Alman askerlerinin işgal ettikleri yerlerde yağma ve katliam yapması

¹¹ Ölmüş bir kişinin başında iki asker ve onların önünde korkuyla kucağındaki çocuğuna sarılmış bir kadın yer almaktadır. Redavantgarde, “Revenge on German dogs!” erişim 12.05.2023, <http://redavantgarde.com/en/collection/show-collection/797-revenge-on-german-dogs-.html?themeId=9>

f) Altıncı Propaganda Posterleri

Çalışma kapsamında analiz edilen altıncı propaganda posterleri, 1943 yılına tarihlenmektedir. Propaganda posterinde "Alman işgalcilere Lanet ve Ölüm! Sovyet halkına yıkım, kölelik ve ölüm getiriyorlar!" yazısı bulunmaktadır.

Şekil 6: "Alman İşgalcilere Lanet ve Ölüm! Sovyet Halkına Yıkım, Kölelik ve Ölüm Getiriyorlar!" Adlı Propaganda Posterleri, 1943¹²

Anlatımın tözünde propaganda posterinde kadın, çocuk, Alman askerleri, büyükbaş hayvan ve evler yer almaktadır. Anlatımın biçiminde propaganda posterinde sağ tarafta Alman askerleri ellerinde silah ve çuval (muhtemelen gasp edilen eşyalar) varken büyükbaş hayvanı sürüklemeye çalışmakta, sol tarafta ise kadın ve kucağındaki çocuk korkuyla Alman askerlerine doğru bakmaktadır. Arkada yer alan evin kenarında ise iki büklüm bir insan olduğu görülmektedir. İçeriğin tözünde propaganda posterinde yağma ve mağduriyet mesajı ön plana çıkmaktadır. İçeriğin biçiminde propaganda posterinde Alman askerlerinin işgal ettiği yerlerdeki halkın evlerini ve hayvanlarını yağmaladıkları halkı yokluğa mahkûm ettikleri ileri sürülmektedir. Propaganda posterinde Alman işgalcilerin Sovyet halkına zulüm ve baskı uygulayarak ölüm getirdikleri iddia edilmektedir. Alman işgalcilerine ölüm çağrısı yapılarak Sovyet askerleri harekete geçirilmeye çalışılmaktadır.

Tablo 6: Altıncı Propaganda Posterinin Analizi

Anlatımın Tözü	Askerler, hayvan, evler, kadın ve çocuk
Anlatımın Biçimi	Askerlerin ev ve hayvanları yağma etmesi
İçeriğin Tözü	Yağma, korku ve mağduriyet
İçeriğin Biçimi	Alman askerlerinin işgal ettikleri yerlerde köyleri yağmalaması

¹² Elinde çuvalar olan ve bir hayvanı götürmeye çalışan iki asker ile kucağında çocuğuyla askerlere korkuyla bakan bir kadın yer almaktadır. Redavantgarde, "Curse and Death to the German invaders! They bring destruction, slavery and death to the Soviet people!" erişim 12.05.2023 <http://redavantgarde.com/en/collection/show-collection/1936-curse-and-death-to-the-german-invaders-they-bring-destruction-slavery-and-death-to-the-soviet-people-.html?themeld=9>

g) Yedinci Propaganda Posterleri

Çalışma kapsamında analiz edilen yedinci propaganda posterleri, 1944 yılına tarihlenmektedir. Propaganda posterinde “Bunu Almanlar yaptı! Almanlar, Sovyet halkının kan denizini döktü- çocuklar, kadınlar, yaşlılar! Almanlar, şehirlerimizi ve köylerimizi yüz üstü ateşe ve yıkıma bıraktı! Almanlar, Sovyet halkına çok büyük felaketlere ve acılara neden oldu! Kızıl Ordu savaşçıları, Alman işgalcileri acımasızca yok edin!” yazısı bulunmaktadır.

Şekil 7: “Bunu Almanlar Yaptı!” Adlı Propaganda Posterleri, 1944¹³

Anlatımın tözünde propaganda posterinde çocuk, koltuk değneği ve yıkıntılar yer almaktadır. Anlatımın biçiminde propaganda posterinde sağ kolunun altında koltuk değneği olan bir çocuk resmedilmektedir. Propaganda posterinin arka planında ise yıkıntılar olduğu izlenimi veren bazı yapılar bulunmaktadır. İçeriğin tözünde propaganda posterinde mağduriyet mesajı ön plana çıkmaktadır. İçeriğin biçiminde propaganda posterinde Alman askerlerinin işgal ettiği yerde yıkıma yol açtığı ve bir çocuğun sakat kalmasına neden olduğu anlatılmaktadır. Propaganda posterinde bu nedenlerden dolayı da Alman askerlerine karşı Sovyet askerlerinin harekete geçmesi istenmektedir.

Tablo 7: Yedinci Propaganda Posterinin Analizi

Anlatımın Tözü	Yıkıntılar ve yaralı çocuk
Anlatımın Biçimi	Yıkıntılar arasında koltuk değneği ile yaralı çocuğun durması
İçeriğin Tözü	Mağduriyet
İçeriğin Biçimi	Alman askerlerinin saldırıları ile yaşanan yıkım ve sivillerin sakatlanması

h) Sekizinci Propaganda Posterleri

Çalışma kapsamında analiz edilen sekizinci propaganda posterleri, 1944 yılına tarihlenmektedir. Propaganda posterinde “Almanlarla yaptıkları tüm zulümler için hesaplaşma saati yaklaştı! Bebek Katili Faşistlere ölüm!” yazısı bulunmaktadır.

¹³ Yıkıntılarının önünde koltuk değneği ile bir çocuk yer almaktadır. Redavantgarde, “This has been done by Germans!” erişim 12.05.2023, <http://redavantgarde.com/en/collection/show-collection/1432-this-has-been-done-by-germans-.html?themeld=9>

Şekil 8: "Almanlarla Yaptıkları Tüm Zulümler İçin Hesaplaşma Saati Yaklaştı! ..." Adlı Propaganda Posterini, 1944¹⁴

Anlatımın tözünde çocuk, Alman askerleri, sigara ve silah yer almaktadır. Anlatım biçiminde propaganda posterinde kollarında Nazi işareti olan biri uzun (muhtemelen Nazi subayı) diğeri kısa boylu iki Alman askeri olduğu ve kısa boylu olan Alman askerinin sigara içerken bir kız çocuğuna silah doğrulttuğu görülmektedir. Yere çökmüş olarak görünen kız çocuğunun sırtına dayanan silah nedeniyle yaşadığı korku resmedilmiştir. İçeriğin tözünde propaganda posterinde korku ve katliam mesajı ön plana çıkmaktadır. İçeriğin biçiminde propaganda posterinde Alman askerlerinin işgal ettikleri yerlerde çocukları katlettiği ileri sürülmektedir. Propaganda posterinde bebekleri katleden Alman askerleri ile hesaplaşma vaktinin geldiği vurgulanmaktadır.

Tablo 8: Sekizinci Propaganda Posterinin Analizi

Anlatımın Tözü	Askerler, sigara, silah ve çocuk
Anlatımın Biçimi	İki askerin silahını çocuğa doğrultması
İçeriğin Tözü	Korku ve katliam
İçeriğin Biçimi	Alman askerlerinin çocukları katletmesi

Sonuç

Çalışmada incelenen propaganda posterlerinde Sovyetler Birliği'ni işgal eden Alman askerlerinin işgal ettiği yerlerde çocukların mağdur edilmesine yol açtığına ilişkin mesajların ön plana çıkarıldığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda propaganda posterleri içerisinde çocukların savaş nedeniyle yaralandığı, sakatlandığı, aç kaldığı ve yakınını kaybettiğine yönelik suçlamalarda bulunulmuştur. Bu suçlamalar üzerinden de propaganda posterlerinde Sovyetler Birliği askerlerinin, Alman askerlerine karşı harekete geçmesi istenmiştir. Propaganda posterlerinde çocukların mağduriyeti

¹⁴ İki asker ve önlerinde arkadan silah doğrultulmuş bir çocuk yer almaktadır. Redavantgarde, "The hour of reckoning with the Germans is close for all their atrocities! Death to the fascists-infanticide!" erişim 12.05.2023 <http://redavantgarde.com/en/collection/show-collection/1008-the-hour-of-reckoning-with-the-germans-is-close-for-all-their-atrocities-death-to-the-fascists---infanticide-.html?themeld=9>

vurgulanarak hüznün çekiciliği tekniğinden yararlanıldığı ortaya çıkmaktadır.

Hüznün çekiciliği tekniğinde de çocukların yaşadığı mağduriyet, Sovyetler Birliği askerlerinin Alman askerlerine karşı mücadelesini teşvik edici şekilde kullanılmıştır. Diğer yandan çocukların kullanıldığı propaganda posterlerinde Sovyet kamuoyunda Alman askerlerine karşı nefret söylemine yer verildiği ileri sürülebilmektedir. Nitekim çalışmada incelenen propaganda posterlerinde Alman askerlerine karşı harekete geçmeye çağrılan Sovyetler Birliği askerlerine yönelik “Almanları öldür!”, “Almanlara ölüm!” “Alman saldırganlarını yok et!”, “Alman işgalcileri acımasızca yok edin!”, “Alman köpeklerinden intikam!”, “Almanlarla yaptıkları tüm zulümler için hesaplaşma saati yaklaştı! Bebek katili faşistlere ölüm” ve “Alman işgalcilere lanet ve ölüm!” gibi çağrılarda bulunulmuştur. Bu aşamada Sovyet propagandasında çocukların, Sovyetler Birliği’nin Nazi Almanyası’na karşı topyekûn savaşında kitlelerin kararlı bir şekilde harekete geçirilmesinde kapsamlı bir şekilde kullanılmaya çalışıldığı ileri sürülebilmektedir.

Beyanname:

- 1. Etik Kurul İzni:** Etik Kurul İzni gerekmemektedir.
- 2. Katkı Oranı Beyanı:** Yazar, makaleye başkasının katkıda bulunmadığını beyan etmektedir.
- 3. Çıkar Çatışması Beyanı:** Yazar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

Declarations:

- 1. Ethics approval:** Not applicable.
- 2. Author contribution:** The author declares no one has contributed to the article.
- 3. Competing interests:** The author declares no competing interests.

KAYNAKÇA

- Çalışkan, Sadık. “Nazi Almanyası işgali altındaki Sırbistan’da komünizm karşıtı kullanılan propaganda posterlerinin göstergebilimsel analizi.” *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi* 5/9 (2020): 96-112.
- Gülada, Mehmet Ozan. “İkinci Dünya Savaşı’nda Sovyetler Birliği’nin Casusluk Karşıtı Propagandasının Posterlerdeki Sunumu.” *Medeniyet ve Toplum Dergisi* 3/1 (2019): 49-68.
- Işık, Metin, Mehmet Ali Gazi, Caner Çakı & Gül Çakı. “Birinci Dünya Savaşı’nda Amerikan Kütüphane Derneği’nin ABD Ordusuna Yönelik Hazırladığı Propaganda Posterleri Üzerine İnceleme.” *Türk Kütüphaneciliği* 35/2 (2021): 131-158.
- Keegan, John. *İkinci Dünya Savaşı*. Çev. Samet Öksüz. İstanbul: Say Yayınları, 2016.
- Kızılıcı, Serkan & Tamer Kavuran. “İkinci Dünya Savaşı’nda Japonya Karşıtı ABD Propaganda Posterlerinin Korku Çekiciliği Bağlamında İncelenmesi.” *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi* 1/3 (2019): 63-78.
- Redavantgarde. “Red Army Soldier, Save us!” Erişim 05.12.2023. <http://redavantgarde.com/en/collection/show-collection/74-red-army-soldier-save-us-.html?themelId=9>

- Redavantgarde. "Papa, kill Germans!" Erişim 05.12.2023.
<http://redavantgarde.com/en/collection/show-collection/885-papa-kill-germans-.html?themeId=9>
- Redavantgarde. "Revenge on German dogs!" Erişim 05.12.2023.
<http://redavantgarde.com/en/collection/show-collection/797-revenge-on-german-dogs.html?themeId=9>
- Redavantgarde. "Curse and Death to the German invaders! They bring destruction, slavery and death to the Soviet people!" Erişim 05.12.2023.
<http://redavantgarde.com/en/collection/show-collection/1936-curse-and-death-to-the-german-invaders-they-bring-destruction-slavery-and-death-to-the-soviet-people-.html?themeId=9>
- Redavantgarde. "Soldier, save these children from starvation. Exterminate the German aggressors!" Erişim 05.12.2023. <http://redavantgarde.com/en/collection/show-collection/884-soldier-save-these-children-from-starvation-exterminate-the-german-aggressors-.html?themeId=9>
- Redavantgarde. "This has been done by Germans!" Erişim 05.12.2023.
<http://redavantgarde.com/en/collection/show-collection/1432-this-has-been-done-by-germans-.html?themeId=9>
- Redavantgarde. "The hour of reckoning with the Germans is close for all their atrocities! Death to the fascists-infanticide!" Erişim 05.12.2023.
<http://redavantgarde.com/en/collection/show-collection/1008-the-hour-of-reckoning-with-the-germans-is-close-for-all-their-atrocities-death-to-the-fascists---infanticide-.html?themeId=9>
- Redavantgarde, "Sovyetler Birliği'nin Almanya'yı Konu Alan Posterleri." Erişim 05.12.2023.
<http://redavantgarde.com/en/collection/show-collection/?themeId=9>
- Redavantgarde. "For the blood and tears of our children death to the Germans!" Erişim 05.12.2023. <http://redavantgarde.com/en/collection/show-collection/1626-for-the-blood-and-tears-of-our-children-death-to-the-germans-.html?themeId=9>

